

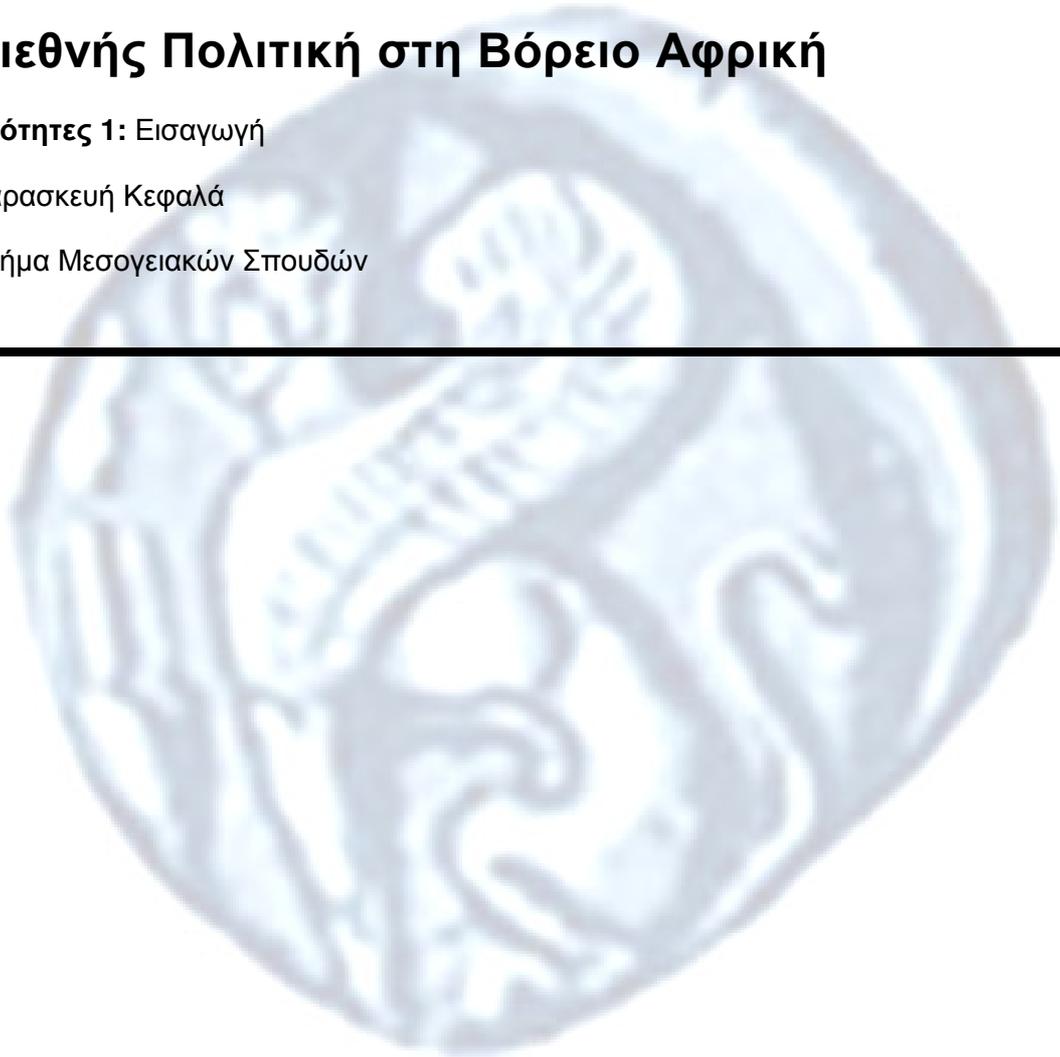
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διεθνής Πολιτική στη Βόρειο Αφρική

Ενότητες 1: Εισαγωγή

Παρασκευή Κεφαλά

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Εισαγωγή	4
2. Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	5

1. Εισαγωγή

Αντικείμενο του μαθήματος **Διεθνής πολιτική στην Βόρειο Αφρική** είναι η διερεύνηση του χαρακτήρα, των προβλημάτων και των προοπτικών της περιοχής αυτής, η οποία βρίσκεται τόσο κοντά στην ευρωπαϊκή ήπειρο είναι όμως τόσο διαφορετική από αυτήν. Η σημασία της Βορείου Αφρικής προκύπτει από δύο σημαντικούς παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας είναι η θέση που κατέχει το υποσύστημα αυτό στην Μεσόγειο, το γεγονός δηλαδή ότι η Βόρειος Αφρική αποτελεί αναγκαίο πέρασμα από την Ευρώπη προς την λεγόμενη Μαύρη Αφρική και αντιστρόφως αλλά και ενδιάμεσο χώρο ανάμεσα στις δύο ηπείρους. Ο δεύτερος παράγοντας είναι η αλληλεπίδραση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο όχθες της Μεσογείου, η οποία είναι μεγάλη και αυξάνεται συνεχώς. Επομένως, κάθε αλλαγή στις περιφερειακές ισορροπίες ή, πολύ περισσότερο, κάθε ανατροπή που σημειώνεται στην Βόρειο Αφρική επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα και την Ευρώπη. Τέλος, όσον αφορά την Ευρώπη, η οποία για λόγους ενεργειακής ασφάλειας προσπαθεί να διαφοροποιήσει τις πηγές από τις οποίες προμηθεύεται ενέργεια, η Βόρειος Αφρική αποκτά ένα ιδιαίτερο βάρος, στο βαθμό που δύο χώρες της περιοχής, η Αλγερία και η Λιβύη, έχουν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φορές που η περιοχή της Βορείου Αφρικής θεωρείται πηγή ασύμμετρων απειλών για τα μεσογειακά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξ αιτίας υπερεθνικών, διασυνοριακών προβλημάτων, όπως η λαθρομετανάστευση, το λαθρεμπόριο κάθε είδους, το οργανωμένο έγκλημα, η καταστροφή του περιβάλλοντος με φαινόμενα όπως η ερημοποίηση και η ρύπανση του. Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει για την προώθηση μίας αποτελεσματικής συνεργασίας ανάμεσα στις δύο όχθες της Μεσογείου αλλά καμία από αυτές δεν καρποφόρησε. Ο λόγος είναι απλός: οι στόχοι των χωρών της βόρειας και νότιας Μεσογείου είναι διαφορετικοί. Για τους πρώτους, δηλαδή τα ευρωπαϊκά κράτη, οι υπόλοιπες χώρες της Μεσογείου πρέπει να φθάσουν στην νεωτερικότητα, δηλαδή να εγκαθιδρύνουν ένα λειτουργικό κράτος δικαίου, να δεχθούν τον διάλογο ως μέσο επίλυσης διαφορών, να υλοποιήσουν τις συμφωνίες για θέματα κοινού ενδιαφέροντος κ.ο.κ

Για τις χώρες της Νότιας Μεσογείου όμως, όλες αυτές οι πραγματικά αναγκαίες μεταρρυθμίσεις δεν είναι τίποτα άλλο παρά μία πρόφαση, που χρησιμοποιεί ο πλούσιος μεσογειακός βορράς για να αποφύγει να συνεισφέρει στην ανάπτυξη των κρατών του μεσογειακού Νότου αλλά και μία μεγάλη ευκαιρία να αναμειχθεί –και πάλι- στα εσωτερικά τους. Επί πλέον, οι χώρες του μεσογειακού Νότου κατηγορούν την Δύση για την μονομερή στάση της στις συγκρούσεις της περιοχής. Παρ' όλα αυτά, τα καθεστώτα της περιοχής παραμένουν διχασμένα με τρόπο ανάλογο, τηρουμένων των αναλογιών βεβαίως, της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου: τα φιλοδυτικά καθεστώτα της περιοχής έχουν την πλήρη υποστήριξη της Δύσης, παρά το γεγονός ότι τα πολιτεύματα τους βρίσκονται σε πλήρη αναντιστοιχία με αυτά των βορείων γειτόνων τους. Τα υπόλοιπα παραμένουν σε μικρότερη ή μεγαλύτερη διπλωματική και οικονομική απομόνωση, η οποία αίρεται μόνο όταν υπάρξει μία θεαματική στροφή στην πολιτική τους, όπως αυτή που πραγματοποίησε το καθεστώς Καντάφι στην Λιβύη.

Από τις αρχές του 2011 όμως, η Βόρεια Αφρική έρχεται στο προσκήνιο καθώς στην περιοχή ξέσπασαν, για μία ακόμα φορά, οι λεγόμενες ταραχές του φωμιού. Πολύ γρήγορα, οι ταραχές μετατράπηκαν σε εξέγερση, που διαδόθηκε και σε άλλες χώρες της Βορείου Αφρικής και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, με αποτέλεσμα την ανατροπή «ισόβιων» προέδρων όπως ο Μπέν Άλι της Τυνησίας, ο Χόσνι Μουμπάρακ της Αιγύπτου αλλά και ο Μουαμάρ Καντάφι της Λιβύης. Αν και οι πολιτικές ανατροπές που έγιναν το 2011 απέτελεσαν ένα αναγκαίο και πολύ σημαντικό βήμα για την επίλυση των σοβαρότατων προβλημάτων που ταλανίζουν τις αραβικές χώρες, ωστόσο ο δρόμος μέχρι την επίλυση τους είναι μακρύς και δύσκολος, όπως αποδεικνύει η αστάθεια που επικρατεί στην Τυνησία αλλά και η συνεχιζόμενη εσωτερική σύγκρουση στην Λιβύη.

Στόχοι του μαθήματος

Το μάθημα **Διεθνής πολιτική στην Βόρειο Αφρική** αποτελεί την ολοκλήρωση της γνωστικής ενότητας, που συνήθως αποκαλείται Ευρύτερη Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική. Στόχος του μαθήματος είναι η διερεύνηση του χαρακτήρα, των προβλημάτων και των προοπτικών της περιοχής αυτής, η οποία βρίσκεται τόσο κοντά στην ευρωπαϊκή ήπειρο, είναι όμως τόσο διαφορετική από αυτήν. Επίσης, η κατανόηση της πολυπλοκότητας και της αλληλεξάρτησης στις Βορείου Αφρικής με την ευρύτερη Μέση Ανατολή αλλά και την Ευρώπη και την Αφρική θα επιτρέψει στους φοιτητές και τις φοιτήτριες την ακαδημαϊκή ανάλυση των γεγονότων, αποφεύγοντας τα ευρέως διαδεδομένα αλλά λανθασμένα στερεότυπα που χρησιμοποιούνται συχνά για να τα περιγράψουν.

2. Ενδεικτική βιβλιογραφία

Διδακτικές σημειώσεις του μαθήματος

Καλβοκορέτσι Π. *Η διεθνής πολιτική μετά το 1945*. Εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα, 2010, τ. Β'

Joffe G. (ed.) *Islamist Radicalisation in North Africa. Politics and Process*, Routledge 2012

Hafez M., *Why Muslims Rebel: Repression and Resistance in the Islamic World*, Lynne Rienner Publishers 2004

Cavatorta F. - Durac V. (ed.) *The Foreign Policies of the European Union and the United States in North Africa. Diverging or Converging Dynamics?* Routledge 2009